מפניני הפרשה - מאמר

מה שווה הטנא

בהגדה של פסח אנו אומרים "ובנה לנו את בית הבחירה, לכפר על כל עוונותינו" והשאלה: אם עבודת בית המקדש כיפרה על כל העוונות, מדוע נענשו ישראל בחורבן ובגלות, הרי עוונם נמחל בקורבנותיהם?

נראה להשיב במשל שהובא בספר "אוהל יעקב": מעשה באיכר בשם אלכס שפרותיו רעו בשדות, והנה באו חבריו וסיפרו לו שהן פלשו לשדותיו של הפריץ, שהורה להחרימן.

חשכו עיניו של אלכס: הפרות היו אוצרו, כמעט כל רכושו! הלך האיכר ושאל בעצת חבריו. אמרו לו: **"הרגע! בשבוע שעבר ארע מקרה דומה, פרותיו של מייקל פלשו לשדותיו של הפריץ והוחרמו. מה עשה מייקל, הלך לטירת הפריץ עם טנא מלא פירות כתורון והפריץ התרצה וחשיב לו את הפרות!"** אורו פניו של אלכס. מיהר ונטל טנא ענק, גדשו בפירות רבים ועלה אל הטירה. למשרת שפתח לו את הדלת אמר שהביא: "דורון לפריץ". נכנם האיכר והניח את הטנא ליד דלת חדרו של הפריץ ויצא מהטירה. משם הלך אל מכלאות הבקר ודרש את פרותיו.

הממונה, שראהו בא מן הטירה, היה בטוח שהסדיר שם את ענייניו. הוציא לו את הפרות והאיכר הנהיגם בשמחה לבקתתו.

כעבור שעה קלה יצא הפריץ מחדרו ושאל אודות טנא הפירות שבפתח. משרתיו השיבו לו שאיכר בשם אלכס, שהוא בעל הפרות המוחרמות הניחו שם ובא ולקח את פרותיו.

עיניו של הפריץ ירו ניצים: **"חוצפה שכזו! מיד ציווה מהרו, החזירו לו את הטנא והחרימו את כל בהמותיו!"** משרתי הפריץ הגיעו אל אלכס העליז, והשביתו את שמחתו. הם השיבו לו את הטנא והחרימו את פרותיו.

אלכס קרא בתחנונים, **"זהו משגה, קרתה כאן טעות, אני יכול להוכיחה! קחו אותי אל הפריץ וחכל יתברר אל נכון!"** כשבא אלכס אל הפריץ, ציווה הפריץ בחרון אף "השליכוהו לבור הכלא!". אלכס זעק במחאה: **"אדוני הפריץ, זהו יחס של איפה ואיפה, משוא פנים ואפליה! לפני שבוע רמסו פרותיו של פלוני את שדותיך, ותמורת טנא פירות שחררת את פרותיו. ועכשיו, שהבאתי גם אני טנא פירות, אתה מחרים לי את הפרות! איפה הצדק, היכן היושר?!"**

הפריץ השיב לו: **"איך אתה לא מבין?! הפרות הוחרמו כדין. הן פלשו ושדותיי וגרמו נזקים. חברך הבין את גודל אשמתו, בא והבטיח שישגיח על העדר. התנצל על הנזקים, והצהיר שהמקרה לא יישנה. ביקש סליחה והביא דורון – נתרציתי לו ושחררתי את בקרו. אבל אתה, באת לכאן והנחת על פתח חדרי את כל הפירות ופנית אל המכלאות ודרשת את הפרות, אני אוכיח לך מי בעל הבית!"**

הקרבנות הן אות לריצוי ולהכעת הכנעה וכפיפות, כוונת הלב הנלווית להבאתם מקרבת אותנו שוב לה' יתברך, אבל הבאתם כמעשה הנותן מעין היתר לחטוא, עלולה לעורר חרון אף!! בזמנינו, התפילות הן במקום הקרבת הקרבנות. זו טעות להתנכר למצוות ה' מחוץ לית הכנסת, וכאילו למחות הכל בשעה של תפילה! כמו כן זו טעות לבוא לבית הכנסת ביהירות ולשוחח בו שיחת רעים, כמעשה בעל בית וכדומה, אלא להיפך, יש לבוא בשעריו בחרדת קודש ושעת התפילה צריכה להיות שעת ריצוי הכנעה.

בין אדם לחבירו

בעיקרון אדם שגרם נזק לחברו על ידי דיבור לשון הרע חייב לרצותו ולבקש את מחילתו אפילו כשהחבר אינו יודע שהוא גרם לו נזק. לדוגמא: עובד שהיה מועמד לקידום בעבודתו אם עבר מישהו על איסור לשון הרע וסיפר למעסיק דבר מה שבעקבותיו לא קודם העובד, אבל העובד לא ידע על כך.

עליו לגשת אל העובד, להסביר לו מה ארע ולבקש את סליחתו. אולם, לדעת רבי ישראל סלנטר זצ"ל היות ועלול הדבר לצער ביותר את האדם הניזוק, מוטב שלא לנקוט בצעד זה בין יתר שלבי החזרה בתשובה.

שואל ומשיב

שאלה: האם אפשר לקיים מצוות אכילת מצה לילה א' של פסח במצה שמורה שנעשתה במכונה חשמלית, או צריך מצה שמורה מעבודת יד?

תשובה: במסכת פסחים דף מ. דרשו חז"ל את המקרא: **"ושמרתם את המצות - עשה לה שימור לשם מצוה"**. וכתב רב אחאי גאון בשאילתות פרשת צו סימן עו'. שאם לש את העיסה הרש או שוטה או קטן, שאינם חייבים במצוות, אף על פי שאפה אותה ישראל שחייב במצוות, אין יוצאים ידי חובה במצה זו. וכן פסקו ראשונים רבים וכן פסק מרן בשו"ע סימן תס'.

ולפי זה נראה שאין יוצאים ידי חובת אכילת מצה בלילה הראשון של פסח במצת מכונה, מפני שמעשה הלישה והעריכה והאפיה, הכל נעשה באופן אוטומטי, ולא על ידי כוח אדם מישראל שמחוייב במצוות. והרי זה דומה למעשה של חרש שוטה וקטן שאין בהם דעת ואינם מחוייבים במצוות. וכן פסק הגאון רבי שלמה קלוגר בתשובה. ועוד פוסקים אחרונים, ולכן מצת מכונה איננה חשובה יותר מעשיית סתם מצה, ואף שהלוחץ על הכפתור להפעלת המכונה אומר בפירוש לשם מצת מצווה, אין זה מועיל, מפני שאמירתו חלה רק על כוח ראשון של המכונה, וכשהיא ממשיכה אוטומטית לפעול, נפסק כוחו הראשון, ולא חלה על המשך הפעולה אמירת לשמה.

אמנם מצאנו לכמה גדולים שכתבו שלחיצת הכפתור להפעלת המכונה שנעשית על ידי ישראל שאומר לשמה, נחשבת כאמירת לשמה על כל מה שממשיכה המכונה לפעול עד הפסקת פעולתה, והכל נחשב ככוח אדם לשמה. וכן כתב בשו"ת 'חסד לאברהם', ובספר 'חזון איש' חלק אורח חיים סימן ו' ובשו"ת 'הר צבי' ועוד. ולכן מי שאינו מוצא מצה של עבודת יד שנעשית על ידי אנשים יראי ה' יכול לסמוך על סברתם לצאת ידי חובה במצת מכונה השמורה משעת קצירה, ואף יכול לברך עליה "על אכילת מצה".

סיכום: מצווה מן המובחר להשיג מצה שמורה עבודת יד לקיום מצוות אכילת מצה בלילה הראשון לכל הדעות. אולם בשעת דחק כאשר שלא מוצאים מצה כזו אפשר לקיים את המצווה ע"י אכילת במצת מכונה השמורה משעת קצירה ואף לברך עליה "על אכילת מצה". (שו"ת יחווה דעת א' יד)

מפניני הפרשה - רעיון

איזהו גיבור?!

"אשר נשיא יחטא, והביא את קרבנו". אמרו על כך במסכת הוריות: "אשר" - לשון אושר. **"אשרי הדור, שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו"**. וההסבר: אם הנשיא בא לכפר על שגגתו, קל וחומר שהאזרח הפשוט יודה בחטאיו ויביא עליהם קורבן. ואם הנשיא מודה על שגגותיו, ודאי שנתיניו ימנעו מחטאים במזיד - אשרי הדור שאלו העומדים בראשו מהווים דוגמא חינוכית, חיובית.

הודאה בחטא מצריכה אומץ לב וגבורה אישית. היא מוכיחה על שליטה עצמית וגדלות רוח. **"מפני מה זכה יהודה למלכות?"** שואלים חז"ל. ומשיבים: **"מפני שהודה"** במעשה תמר. זו גדלות וגבורה אמיתית. קל להיות גיבור על אחרים כלפי אחרים. אך "איזהו גיבור", בגבורה אמיתית – "הכובש את יצרו". וכן אמר שלמה המלך בחכמתו: **"טוב ארך אפיים, מגיבור, ומושל ברוחו, מלוכד עיר"**. שאול המלך ע"ה הודה מהמלוכה בגלל חטא אחד שנכשל בו, בגלל שלא מיגר את עמלק. ואילו דוד המלך חטא כפליים, הן בבת שבע והן במנותו את ישראל ואנו אומרים: **"דוד מלך ישראל חי וקיים"**. מדוע? וכי משוא פנים יש בדבר? אלא שדוד המלך, מיד כאשר הנביא הוכיחו, אמר: "חטאתי". ללא שהות של רגע, ללא ניסיון טיוח, ללא הצטדקות.

זו גבורה ומלוכה אמיתית, של האדם על עצמו. הוא ראוי להיות למלך על העם כולו. שאול המלך, לעומתו, אמר **"הקימותי את דבר ה'"**, ניסה לחפות ולטשטש. אחר כך ניסה להצטדק: העם חמל, הותירו כדי לזבוח לה', כלומר, לא זו בלבד שאין זו עבירה, זוהי עוד מצווה...ההכרה בחטא, היכולת לומר "חטאתי", בפומבי ולעין כל, היא הגדלות הנשגבת. "אשרי הדור, שהנשיא שלא מביא קרבן על שגגתו!" אינו מחפה על כישלון, ואינו מגולל את האשמה על אחרים.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רס"ר גלעד בן ושרית אלמליח הי"ד

ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה | ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה | הנירטה חסיה בת בתיה אורבך | יהודית בת כנפטה חדד ז"ל

ר' חזקיה בן מזל חנימוב ז"ל | יעקב בן פרלה ברסימנטוב ז"ל | אסתר (איבון) בת שמחה כהן ע"ה | קרן בת יפה נגר ז"ל

ר' מאיר בן אסתר תורג'מן ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

חנה שלום בת עובדיה ומרים טיירי ע"ה

בס"ד ו' לחודש ניסן ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 26
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ויקרא
מפטירים

"עם זו יצרתי לי"
(ישעיה פרק מג' – כא')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:43
יציאת השבת:	19:41
זמן רבנו תם:	20:16

מהלכות ערב פסח שחל בשבת – עפ"י פוסקים ראשונים ואחרונים

כעקרון יש שתי דרכים לנהוג בהם בסעודות בשבת: **דרך א'** - קיום סעודות שבת בחמץ – פחות מומלץ. **דרך ב'** - קיום כל סעודות שבת בכשר לפסח.

דרך א' קיום סעודות ליל שבת ויום שבת בחמץ

- את ביעור החמץ יעשה ביום שישי, ואפילו שבכוונתו לאכול חמץ בליל שבת ויום שבת בבוקר לפי פסיקת מרן בסימן תמד' - טוב לבער את החמץ עד סוף שעה חמישית, כמו בערבי פסחים של שאר שנים, זאת כדי שלא יבואו לטעות בשנה הבאה לבער החמץ אחר חצות היום.
- להשאיר מהחמץ מזון לשתי סעודות של שבת - ליל שבת, וליום שבת שחרית. אין לבטל את החמץ בשעת הביעור שביום שישי, הביטול יעשה ביום שבת בבוקר לפני זמן איסורו.
- רצוי מאוד לבשל תבשילים לשבת כשרים לפסח ובכלים כשרים לפסח, כדי שלא יצטרכו להדיח הכלים בשבת לאחר הסעודה, שזו הדחה אסורה, מפני שאינה לצורך השבת. אם מבשלים מאכלים לא כשרים לפסח, רצוי לבשלם בכלים חד פעמים, וכן לאכול את הסעודות בכלים חד פעמים.
- בשתי הסעודות יש להיזהר מאד שלא יתפזרו פירורי הלחם, (רצוי להשתמש בפיתות שהן מתפוררות פחות), ומי שיש לו חצר, רצוי שיקיים את הסעודה בחצר ולא בתוך הבית. אם אוכלים בבית, רצוי להגדיר מקום מסויים ומצומצם יחסית לאכילת הסעודה.
- ביום שבת יש להשכים להתפלל שחרית עם הנץ החמה, לא להאריך בתפילה בניגונים ובפיוטים, להעלות לתורה שבעה עולים כחובת היום בלבד, כדי להספיק לסיים סעודת שחרית לפני סוף זמן איסור אכילת החמץ. (השנה בשעה מג"א 10:00 גר"א 10:30)
- יש להזדרז בסעודה לסיימה לפני סוף זמן אכילת חמץ כנ"ל ומיד לאחר הסעודה, לנער את המפה מפירורי החמץ שעליה אל תוך פח האשפה הציבורי, ולהצניעה עם כלי החמץ.
- אם נשארו חתיכות גדולות מהלחם/מהפיתות, יש לפוררם לפחות מכזית, ולזורקם בדרך כבוד (שקית בתוך שקית) לפח האשפה. הערה: מפאת כבוד הפת, אין לזרוק את השאריות החמץ באסלה שבבית הכסא.
- לטאטא את רצפת הבית ולנקותה שלא ישאר אפילו משהו של חמץ. ולרחוץ את הידיים היטב, ולשטוף את הפה במים היטב שלא ישאר בפיו פירורי חמץ ואפילו משהו.
- טוב לנקות החמץ שבין השיניים בקיסם, בזהירות כדי שלא יחבל ויוציא דם. ושינים תותבות יש לנקותם היטב ולשוטפם ולהדיחם היטב.
- לאחר סעודת הבוקר לבטל החמץ: "**כל חמירא דאיכא ברשותי דחזיתיה ודלא חזיתיה דביערתיה ודלא ביערתיה ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא**".
- סעודה שלישית יש המקיימים אותה סמוך לסעודה השניה, אחרי הפסקה ביניהם לזמן קצר – ואין זו דרך נכונה, ויש המקיימים אותה אחרי תפילת מנחה, ספרדים במצה עשירה, ואשכנזים בפירות ומיני מגדים.

סיכום: דרך זו אפשרית, אולם יש בה חסרונות רבים: הקושי שכל המשפחה תתפלל שחרית מוקדם, סעודת שבת מזורזת ובחיפזון, קושי בשמירת הבית נקי מחמץ, בפרט כשיש ילדים קטנים, ולבסוף - סעודה שלישית בדיעבד.

דרך ב' קיום סעודות ליל שבת ויום שבת בכשר לפסח

עצה טובה שיעץ הרב יצחק איבן גיאת, כדי להימנע מחשש מכשול ותקלה מפירורי חמץ הנשארים מהסעודה ובפרט כשנמצאים ילדים קטנים בבית וקיים חשש שיפזרו את החמץ אנה ואנה. שיטה זו היא לכתחילה ונעשית בהידור הלכתי – ונותנת מענה לכל החסרונות של דרך א' הנ"ל.

- ביעור חמץ ביום ששי - לבער החמץ בערב שבת בשעה חמישית, כמו בערבי פסחים של שאר שנים, כפי שפסק מרן בשו"ע בסימן תמד'.
- ביעור החמץ יעשה כמו בכל ערב פסח, בשריפה ומבלי השאיר שום חמץ, כמו בכל ערב פסח.
- להשתמש בשבת אך ורק בכלים הכשרים והמיוחדים לפסח, ולבשל רק תבשילים ומאכלים הכשרים לפסח.
- לקיים מצוות סעודות שבת, במצה מבושלת במרק שהוכנה מראש כך: לבשל מרק ירקות או מרק צה פרווה, להורידו מעל האש, ובעוד התבשיל שבסיר חם שהיד סולדת בו, לתת בזה אחר זה בתוך התבשיל שבסיר כמה מצות כפי הצורך לזמן קצר (כדקה), באופן שהמצה ספגה היטב טעם התבשיל, ולקיים במצות אלו את שלש סעודות השבת.
- טוב להוציא המצה בשלמותה, שלא תתפורר בתוך המרק, כדי שיהיה אפשר לבצוע אותה בשבת ולברך עליה המוציא וברכת המזון, כיון שנשאר עליה צורת פת.
- כמו כן אפשר להכין מצה מבושלת על ידי טיגון המצה בשמן, ויהיה אפשר לקיים בה סעודות שבת. וכן אפשר לקיים את סעודות שבת במה שמכונה **EGG MATZA** וכן ניתן לדעת פוסקים רבים ללוש קמח מצה למעין לחמניות.
- בליל שבת מעיקר הדין אפשר לסעוד אף על מצה רגילה, הואיל ובליל י"ד אין איסור כלל באכילת מצה, ובאמור לעיל, ויש שנמנעים מזה.
- את תפילות שבת בבוקר אין צורך להקדים, ואפשר לקיימן כבכל שבת, בלי חיפזון, עם זמירות שבת ודברי תורה כנהוג בכל שבת.
- ביום שבת לקיים סעודת שחרית וכן סעודה שלישית במצה מבושלת או מטוגנת, **EGG MATZA** או בלחמניות מקמח מצה. סעודה שלישית יש להקדים סעודה זו לפני סוף שעה תשיעית מהיום, (בערך בשעה 15:30). כדי שיוכל לאכול את המצה בלילה לתיאבון.
- אם נתאחר לעשות סעודה שלישית, אפשר לעשותה אפילו לאחר מכן, ובלבד שיאכל פחות מכביצה מהפת.

שיטה זו לקיום הסעודות ערב פסח שחל בשבת – היא הלכתית לכתחילה ובהידור רב, תוך התנהלות בנועם ובעונג שבת.

פינת העורך

"**אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם**" (פרק ד' – ג') מדוע בחטאו של הכהן המשיח נאמר: "**יחטא לאשמת העם**"? מסביר ב"אור החיים" הקדוש זצ"ל, על פי דברי רבותינו ז"ל: "**כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו**". אם כן, לו היה הכהן הגדול ממלא תפקידו בהלכה - מדריך נכון את העם ופועל בכל כוחו לזיכוי הרבים, היה ניצול מכל חטא.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאביטל כהן הי"ו ולבחיר ליבה דוד אדרי הי"ו לרגל אירוסיהם, להם וכל בני משפחותיהם. אביטל הי"ו בת לרב יוסף וליאורה כהן הי"ו, ונכדה לשמואל ורונית בונומו הי"ו. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב ליעל מרים דניאלס הי"ו לרגל הגיעה למצוות.
ברכות לה ולכל משפחתה
יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידיך לטובה ותזכי לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

להוציא אחרים בברכה ראשונה ואחרונה (ד')

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן ריג' סעיף א' כנוסחה הראשונה שבגמרא וכדעת רבי יוחנן, וכן פסק שבימינו ישיבה יחד, היא כמו היסבה בזמנם. והיא מהווה גילוי דעת של שיתוף באכילה יחד, ושהאוכלים מתכוונים לצאת ידי חובה בברכה שאחד מברך. למעשה יוצא שכיום אין הבדל לעניין זה בין לחם ויין לשאר מאכלים או משקים.

אבל הרמ"א כתב בהגה שלהלכה פוסקים כמו הראב"ד כרבי יוחנן עפ"י הנוסחה הראשונה, ולכן כיום באכילת פירות וכדומה, גם אם יושבים יחד, כל אחד מברך לעצמו.

"על כל פירות ושאר דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר, אחד פוטר את חבירו אפילו בלא הסיבה, מיהו ישיבה מיהא בעי, ודוקא פת ויין בעי הסיבה.

ולדידן הוי ישיבה כמו הסיבה לדידהו, ולפי זה לדידן דלית לן הסיבה אין חילוק בין פת ויין לשאר דברים, דבישיבה אפילו פת ויין אחד מברך לכולם, ושלא בישיבה, בשאר דברים נמי כל אחד מברך לעצמו.

והא דאמרינן דאחד מברך לכולם בשאר דברים חוץ מן הפת, הני מילי בברכה ראשונה, אבל בברכה אחרונה צריכין ליחלק וכל אחד מברך לעצמו, דאין זימון לפירות.

הגה: ויש אומרים, דבכל הדברים חוץ מפת ויין לא מהני הסיבה, והוא הדין ישיבה לדידן (בית יוסף סימן קע"ד בשם הראב"ד), ולכן נהגו עכשיו בפירות, שכל אחד מברך לעצמו".

סיכום

על אכילת כל פירות ושאר מאכלים דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר, אחד מברך פוטר אותם, ואפילו עדיף היה לעשות כך גם אם הם יודעים לברך, משום ברוב עם הדרת מלך. אבל בפועל המנהג הוא שכל אחד מברך לעצמו, זאת היות ולא מצוי שכל אחד ישמע את הברכה בכוונה מחבירו, ונוהגים שרק בקידוש והבדלה אחד מוציא לכולם, אפילו אם הקידוש או ההבדלה בעמידה משום עמידה זו היא כקביעות.

עוד תנאים להוצאת אחרים ידי חובת הברכה

שישמע את הברכה יכוון לצאת והמברך יכוון להוציא

מקור בתלמוד

מהגמרא שבמסכת סוכה בדף לח: עולה שאדם השומע דבר שהוא חייב בו יוצא ידי חוב מדין "שומע כעונה": **"הוא אומר ברוך הבא והן אומרים בשם ה' - מכאן לשומע כעונה. בעו מיניה מרבי חייא בר אבא: שמע ולא ענה מהו? אמר להו: חכימיא וספריא ורישי עמא ודרשיא אמרו: שמע ולא ענה - יצא. איתמר נמי, אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: מנין לשומע כעונה – דכתיב: את כל דברי הספר אשר קרא מלך יהודה (יאשיהו) וכי יאשיהו קראן? והלא שפן קראן, דכתיב ויקראהו שפן (את כל הדברים האלה) לפני המלך אלא מכאן לשומע כעונה - ודילמא בתר דקראנהו שפן קרא יאשיהו? - אמר רב אחא בר יעקב: לא סלקא דעתך, דכתיב יען רך לבבך ותכנע לפני ה' בשמעך (את הדברים האלה) בשמעך, ולא בקראך.**

מפרש רש"י

הוא אומר ברוך הבא והם אומרים בשם ה' - וברוך הבא סומכין עליו, ואין עונין לא התיבות עצמן ולא הללויה - מכאן נלמד לשאינו יודע לא לקרות ולא לענות, אם שמע וכיון לבו לשמוע אף על פי שלא ענה - יצא, וכן למתפללין בצבור ושליח צבור אומר קדיש או יהא שמיה רבא - ישתקו בתפלתן וישמעו בכוונה, והרי הן כעונין, וכשיגמור הקדושה - יחזרו לתפלתן, כן יסד רב יהודאי גאון בעל הלכות גדולות.

פסיקת רמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק א' הלכה יא' פסק להלכה כך: **"כל השומע ברכה מן הברכות מתחילתה ועד סופה ונתכוון לצאת בה ידי חובתו יצא ואף על פי שלא ענה אמן..."**

בית יוסף

לגבי מה שכתב הרמב"ם שיוצא אפילו אם לא ענה אמן, כתב בבית יוסף שהשומע יוצא ידי חובה מדין "שומע כעונה", ומדגיש שצריך לשמוע את כל הברכה, אם לא שמע את כל הברכה, אפילו אם ענה אמן, לא יצא.

פסיקה להלכה בשו"ע

בסימן ריג' בסעיף ג', הדגיש שכדי לצאת ידי חובה בשמיעת הברכה מאחר, חוץ משמיעת כל הברכה מפי המברך מתחילתה ועד סופה, צריך גם לכוון לצאת ידי חובה, ושהמברך יכוון להוציאם ידי חובתם.

"אין יוצא ידי חובתו בשמיעת הברכה, אפילו יענה אמן, אלא אם כן, ששמעו מתחילתה ועד סופה ונתכוין לצאת בה ידי חובתו והמברך נתכוין גם כן להוציאו ידי חובתו".

משנה ברורה

משנה ברורה בס"ק יט' הדגיש ש "מתחילתה ועד סופה" – כולל המילה הראשונה "ברוך", נראה שהדגשתו היא משום שמצוי שמילה זו נבלעת ולא שומעים אותה.

כף החיים

בספר כף החיים בסימן ריג' ס"ק א' מסכם את התנאים הנדרש כדי לצאת ידי חובת ברכה ע"י ברכת חבירו.

"כשאחד מברך וחבירו שומע ומתכוון לצאת ידי חובתו והמברך גם כן כיון להוציאו והוא שומע הברכה מתחלה ועד סוף אז פטור ויוצא בברכת חבירו".

שו"ת יביע אומר

בשו"ת יביע אומר חלק ח' - אורח חיים סימן כד' דן בשאלה לגבי אדם שהקשיב לברכת השני, כדי לצאת ידי חובה, והמברך כיוון להוציאו ידי חובה, האם רשאי לחזור ולברך באותה אכילה לעצמו. ובאות ז' סיכם כמסקנה שאינו רשאי לעשות זאת ואם עושה כן, הריהו עובר על איסור ברכה לבטלה. אבל אם לא ענה אמן ונמלך בדעתו שלא לאכול, או לחזור ולברך, רשאי לעשות כן.

פסקי תשובות

כן כתב בספר פסקי תשובות בסימן ריג' אות א', והוסיף שהמברך כדי להוציאו ידי חובה, בירך שלא כהוגן, רשאי הוא לחזור ולברך לעצמו כהוגן, מפני שדעתו של האדם היא לצאת ידי חובת הברכה בשלימות מירבית.

"...אמנם אם חבירו המוציאו ידי חובת הברכה לא בירך כהוגן, אף על פי שמדינא יצא ידי חובתו מדין ספק ברכות להקל, רשאי השומע לברך לעצמו כהוגן, משום שדעת אדם לצאת ידי חובתו מאחר רק באופן הראוי ובשלימות עפ"י תקנת חז"ל לכתחילה..."

עוד כתב שכשיוצא ידי חובת ברכה על ידי שמיעתה מאחר, לא יענה ברוך הוא וברך שמו, אך אין זה מעכב.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף סימן רטו' סעיף ו', המליץ על המנהג לענות ברוך הוא וברוך שמו בשמיעת שם ה' בברכה: **"מנהג יפה הוא לענות בברכה אחר הזכרת שם ה' "ברוך הוא וברוך שמו". ואם המברך ממהר ויש חשש שעל ידי עניית ברוך הוא וברוך שמו לא יספיק לענות אמן, יש להעדיף עניית אמן על פני עניית ברוך הוא וברוך שמו".**

אולם בסימן קסז' סעיף ה' כתב שאין לומר "ברוך הוא וברוך שמו", כאשר אדם יוצא ידי חובת הברכה בשמיעתה מאדם אחר.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ה' בתהלים פותח בפסוק: **"למנצח אל הנחילות מזמור לדוד"** מלבי"ם מפרש שהמזמור הזה נחלק לשני חלקים. חלק א' עד פסוק ט', הוא כעין הצעה לגבי התפילה ואיך יתרגש לב המתפלל לה', וחלק ב' הוא הבקשה, מה' יתברך שיצילהו מיד שורריו (רודפיו).

את פסוקים ב' וג' ביאר מלבי"ם שתנאי התפילה השלימה הם ארבעה, כמו שכתב ר' יוסף אלבו בספר העקרים והם: א. מילים נכונות וקצרות - אמרי האזינה. ב. שיהיה תיאום בין המחשבה וההגיון הפנימי לדיבור החיצוני - בינה הגיגי. ג. שלא להתפלל על מה שלא נחוץ יתפלל על דברים בלתי נחוצים - הקשיבה לקול שועי. ד. שיבטח בתפילתו על ה' לבדו ולא ישים מבטחו על עזרת בני אדם וכדומה - כי אליך רק אליך אתפלל.

את פסוק ד': **"ה' בוקר תשמע קולי בוקר אערך לך ואצפה"** מבאר מלבי"ם את המילה בוקר לשתי משמעויות לגבי תפילה. א. שתיכף בבקר ישמע קולו לעזור לו, כלומר שהקב"ה נענה לתפילתו כמו שהבוקר יאיר את החושך. ב. כמו שהבוקר בא בהכרח אחר הלילה, כן תאיר אור ישועת ה' אחרי חשכת הצרה, ולכן הוא מצפה שיזרח אור ה' וישועתו.

את פסוק ה': **"כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע:** מבאר מלבי"ם שכוחות ה' יתברך הם רק לטובה: **"כי לא אל חפץ רשע אתה, העמים עובדי האלילים היו מיחסים אל האלים שלהם תעתועי רשע וכל המידות הרעות..."**

"...כי בעבור שיחסו כל כח הנמצא בטבע אל כח עליון שממנו יושפע הכוח ההוא, בין הכוחות הטובות וכן גם הכוחות הרעות, אכזריות גאוה קנאה נקמה, יחסו אותם אל האלים הגבוהים אשר בדו להם, כאילו מאתם יושפעו, עד שימצא אצלם לפי זה אל חפץ רשע ואל חפץ טוב, וגם החפץ בטוב, יגור ויפחד מן האל חפץ רשע, כי ינצחהו לפעמים, כנודע בהבלי היונים ושיריהם. אומר הנה האל המיוחד אלוקי ישראל, הגם כי נציירהו כולל כל הכוחות שכולם מאתו יושפעו הנה אתה אינך האל החפץ רשע, וגם אינך כאלהי העמים אשר גם החפץ טוב, יגורהו ויפחידהו הרע, אתה הרע לא יגורך ויפחידך, כי אתה אך מקור הטוב והחסד, והרע והרשע נפרד ונבדל ממך, וע"כ אחר שלא אל חפץ רשע אתה, לכן.

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. בתחילת פרק א' מזהיר אב את בנו להתרחק מחברת אנשים שליליים, שיכולים לפתותו להרע בדרכי פיתוי שונים. מפני שכך הם אורחות הרשעים ללכוד את הנפתה כיונה פותה להילכד ברשתו.

פסוק כד' מבאר מלבי"ם שבפסוק זה מבארת החוכמה מדוע היא כה מפצירה בבני האדם לשוב לדרכי החוכמה, וזה מפני שכוחות נפש האדם הוכנו לקבל חקי החכמה והלב מרגיש את רוח החכמה הממלאה את בתי הנפש.

את פסוק כה': מבאר מלבי"ם שהוא ביטוי לאכזבה להתעלמות מההפצרות לשוב לדרכי החוכמה: את פסוקים כו וכז': מבאר מלבי"ם שהוא תגובת החוכמה להתעלמות, שהיא תשחק באידם ובצרתם ותלעג להם בעת פחדם:

את פסוק כח': **"אז יקראנני ולא אענה ישחרנני ולא ימצאנני"** ביאר מלבי"ם, כתוצאה בשלבים של ההתרחקות מהחוכמה – תחילה החוכמה עדיין קצת קרובה, לבני אדם שהם בגדר כסילים, שיודעים את חקי החכמה ואין שומרים אותם משום שלא גוברים על תאוותיהם, ואז ירדו לדרגת אווילים שמסתפקים בחוקי החכמה או לדרגת פתאים שאין יודעים חקי החכמה כלל: **"אז יקראנני ולא אענה, מצייר שתחלה תהיה החכמה עדיין קרובה אצלם עד שיקראו אותה, רק היא לא תענה להם ואחר כך תתרחק מאתם עד שישחררוני ולא ימצאוננני, והנה הראשון הוא בכסילים שיודעים חקי החכמה ואין שומרים אותם מפני תאותם, ואחר כך יגיעו אל עניין האווילים שמסתפקים בחוקי החכמה או למדרגת הפתאים שאין יודעים חקי החכמה כלל".**

את פסוק כט' **"תחת כי שנאו דעת ויראת ה' לא בחרו"** **ביאר מלבי"ם: תחת כי שנאו דעת, שזה מדרגת הכסילים כמו שכתוב וכסילים ישנאו דעת, שעל ידי תאותם אינם רוצים בדעת כלל, וכבר בארנו (בפסוק כ') שהגם שאין על חקי החכמה מופת הדעת, בכל זאת אפשר לבא בם לכלל דעת על ידי מוסר ויראת ה', שע"י יראת ה' יקבעו חקי החכמה בליבו ויישובו להיות ברורים אצלו כדבר שראה בחוש או שחשוג ע"י מושכלות ראשונות, אבל הם יראת ה' לא בחרו, שע"י שהולכים אחר תאותם לא יחפצו ביראת ה'.**

שאלות לגיל הרך (ויקרא א' עד ג')

1. בתחילת הפרשה ה' קורא למשה, מה הוא מצווה אותו?

א. על בניית המשכן. ב. על מעשה הקורבנות.
ג. על ההכנות לכניסה לארץ ישראל. ד. כל התשובות נכונות.

2. מהו קורבן השלמים?

א. קורבן לכפר על חטא בשוגג. ב. קורבן שהביאו הצדיקים והשלמים.
ג. קורבן שהובא לעשות נחת רוח לה'. ד. כך נקראו קורבנות התמיד.

3. האם מותר להקריב לה' קורבן ובו דבש?

א. כן, ואפילו רצוי. ב. מותר רק בקורבן שמביא כהן גדול.
ג. מותר, אך רק בקורבן שמביא מלך או נשיא. ד. אסור.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים כיתות ז' ו ח'

10. "...עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי ה'..." (פרק א') מדוע על ירך צפון?

א. לכפר על – מצפון תפתח הרעה. ב. הצפון מבטא את מידת הגבורה.
ג. בצפון טמונה הסגולה לעושר. ד. הצפון פנה לעבר קודש הקודשים.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "וְהִקְטִירוּ הַכֹּהֵן...לֶחֶם אִשֶּׁה לַה'" (פרק ג') למה הכוונה "לחם"?

א. החלות הבאות עם הקורבן יהיו חמץ. ב. לחם הוא לשון מאכל.
ג. החלות הבאות עם הקורבן יהיו מצה - לחם עוני. ד. שלם ולא חצוי.

5. "...אשום אשם לה'" (פרק ה') מה מרכה הצירוף "אשום אשם"?

א. לרבות אשם נזיר. ב. לרבות אשם מצורע.
ג. לרבות אשם שפחה חרופה. ד. כל התשובות נכונות.

6. "קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַה'..." (פרק ב') לאיזה קורבן הכוונה?

א. ביכורים שבאים מדבש, כמו תאנים ותמרים. ב. שתי הלחם שהם שאור.
ג. קורבן ראשון שמקריב כהן בתחילת עבודתו. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ה' עד ח'

8. "על שפך הדשן ישרף" (פרק ב') היכן שרפו את חטאת הכהן המשיח?

א. בפרהסיא כדוגמא אישית. ב. במקום מוסתר, שלא לפגוע בו.
ג. כהן משיח שחטא פטור מהקרבת קורבן חטאת. ד. על יסוד המזבח.

ברכות וה ודעות

ענייי עירך קודמים לעניי עיר אחרת – "קמחא דפסחא" – באמצעות עמותה המקומית "דעת צדקות" התומכת במשפחות נזקקות עמלי תורה - הרב שמעון בוחניק: 050-2339941

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941